

Bydgoszcz 02.04.2023 r.

Prof. dr hab. Małgorzata Grela

Sztuki muzyczne, dyscyplina artystyczna wokalistyka

Akademia Muzyczna im. F. Nowowiejskiego w Bydgoszczy

RECENZJA PRACY DOKTORSKIEJ

mgr Ai Lijiayi

ZLECENIODAWCA RECENZJI:

Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie, pismo z dnia 19 grudnia 2022 roku. *Zlecenie podjęte na podstawie ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz. U. 2017 roku poz. 1789.), Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 roku (Dz. U. z 2018 roku poz. 261) w sprawie szczegółowego trybu przeprowadzania czynności w przewodach doktorskich, postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora oraz art. 179 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 30 sierpnia 2018 r. poz. 1669)*

DOTYCZY:

wszczęcia, na wniosek **Pani mgr Ai Lijiayi**, przewodu na stopień doktora sztuk w dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne.

Do nadesłanego mi przez Przewodniczącego Rady Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie prof. dr. hab. Pawła Łukaszewskiego pisma informującego, iż w związku z decyzją tejże Rady, została powierzona mojej osobie funkcja recenzenta w przewodzie doktorskim Pani **mgr Ai Lijiayi** pt. *Weryzm w dziełach*

operowych Pucciniego. Analiza problemów wykonawczych i ekspresyjnych na przykładzie wybranych arii sopranowych, pod opieką merytoryczną dr hab. Doroty Radomskiej. Wraz z pismem zostało dołączone dzieło artystyczne z jego opisem.

OCENA PRACY DOKTORSKIEJ:

Praca doktorska mgr Ai Lijiayi pod tytułem *Weryzm w dziełach operowych Pucciniego. Analiza problemów wykonawczych i ekspresyjnych na przykładzie wybranych arii sopranowych* składa się z dzieła artystycznego zapisanego na nośniku CD oraz jego opisu.

Dzieło artystyczne stanowi rejestracja 9. arii operowych, których kompozytorem jest Giacomo Puccini. Wraz z doktorantką wystąpiła pianistka Monika Polaczek-Przestrzelska.

Wśród arii znalazły się fragmenty z następujących oper: *Mannon Lescaut*, *Cyganeria*, *Tosca*, *Madame Butterfly*, *Siostra Angelica*, *Gianni Schicchi*, *Turandot*.

1. aria Manon z aktu II opery *Mannon Lescaut* – *In quelle trine morbide*
2. aria Manon z IV aktu opery *Mannon Lescaut* – *Sola perduta abbandonata*
3. aria Mimi z I aktu op. *Cyganeria* – *Si, mi chiamano Mimi*
4. aria Mimi z III aktu op. *Cyganeria* – *Donde lieta usci*
5. aria Tosci z II aktu op. *Tosca* – *Vissi d'arte*
6. aria Madame Butterfly z II aktu op. *Madame Butterfly* – *Un bel di vedremo*
7. aria Siostry Angelicy z op. *Siostra Angelica* – *Senza mamma*
8. aria Lauretty z op. *Gianni Schicchi* – *O mio babbino*
9. aria Liu z III aktu op. *Turandot* – *Tu che di gel sei cinta*

Jakość techniczna dzieła artystycznego od strony dźwiękowej jest dobra. Nagrania dokonano w Stołecznym Centrum Edukacji Kulturalnej im. Komisji Edukacji Artystycznej w Warszawie w 2021 roku. Realizatorem nagrania jest Piotr Grinholc.

W prezentowanych ariach odnajdujemy różnego rodzaju uczucia, które wyrażane są poprzez piękną włoską kantylenę spod ręki wielkiego mistrza. Pierwsza aria Manon z II aktu, wyraża emocjonalny stan ducha bohaterki, która tęskni za przeszłością. Wokalistka prowadzi frazę dobrą techniką *legato*, tkliwie oddając treść tekstu o kobiecie, którą miotają

sprzeczne uczucia pomiędzy materialnym pożądaniem a idealnym uczuciem. Wygodna *tessitura* arii pozwala śpiewaczce prowadzić głos bez jego forsowania. Słysząc ustabilizowaną technikę wokalną i świadome prowadzenie głosu. W partii fortepianu, akompaniament dobrze wpisuje się w prowadzoną frazę przez wokalistkę. Druga aria Manon, z ostatniego aktu tejże opery, to już obraz chorej i osłabionej bohaterki, która odczuwa głęboką udrękę z powodu rozpaczliwej sytuacji, w której się znalazła. W jej treści odnajdujemy kobietę, która z jednej strony ma wyrzuty sumienia, a z drugiej żal do okrutnego zrzędzenia losu. Akordy z akcentem w partii fortepianu wprowadzają nas w klimat arii. Partia wokalna rozpoczynająca się podkreśleniem słów: „perduta, abbandonata” w tempie *largo* wyraża wewnętrzne rozdarcie bohaterki. Bardzo bogaty wachlarz oznaczeń dynamicznych i agogicznych *crescendo/diminuendo*, *sostenuto*, *stentando*, *affretando* i *rallentando* sugestywnie realizowane przez śpiewaczkę i pianistkę, podkreślają tragiczny charakter arii. Moment kulminacyjny na słowach: „non voglio morir”, który jest doprowadzeniem do dźwięku b^2 , jest prawdziwym wybuchem żalu kobiety. Trzecia z nagranych arii to aria Mimi z I aktu op. *Cyganeria*. Bardzo znana aria, którą w swoim repertuarze posiada każdy sopran liryczny. Pierwsze słowa Mimi przedstawiają kobietę, która w sposób prosty przedstawia się mężczyźnie. Wokalistka z prostotą wypowiada znamienne słowa: „si, mi chiamato Mimi” w tempie *lento*. Kompozytor nie wpisał żadnych wyrażań ekspresywnych oprócz końcowego *rallentando* i *espressivo* w partii fortepianu. Trudność tej arii polega na tym, aby w miarę rozwoju opowieści Mimi nie forsowała głosu doprowadzając do fraz z najwyższym dźwiękiem a^2 . Artystka dobrze odnajduje się w tej narracji, ukazując swoje romantyczne wnętrze. Następnie wokalistka śpiewa arię Mimi z III aktu tej samej opery. Puccini w mistrzowski sposób oddaje realizm przeżyć bohaterki poprzez częste zmiany agogiczne. Początek w tempie *lento molto* przechodzi w *andantino* z częstymi zapisami *rallentando*, *molto ritenuto*, *poco allargando*, co daje duże możliwości interpretacyjne śpiewaczce. Doktorantka świadomie korzysta z bogatej agogiki ukazując słuchaczowi różne stany emocjonalne, które targają główną bohaterką. Brakuje natomiast, w wykonaniu wokalistki, większych różnic dynamicznych zapisanych przez kompozytora. Następną arią jest słynna aria Tosci *Vissi d'arte, vissi d'amore*. Dramatyczna siła Tosci jest bardzo wyrazista. Tosca jako śpiewaczka jest piękną i silną kobietą. Pełną emocji niezwykle oddaną sztuce i miłości. Doktorantka, przy całej barwności tej postaci, zachowuje kontrolę nad emocjami. Odpowiednią modulacją głosu wyraża swoją interpretację, w której zawarta jest religijność, ale zarazem żal i bezradność. Następną arią jest Madame Butterfly – która jest

postać orientalną wychowaną w tradycji dozgonnej lojalności – *Un bel di vedremo* z II aktu opery. Częste zmiany tempa w tej arii, symbolizują stan psychiczny bohaterki. Jej odczucia i towarzyszące zniecierpliwienie, tęsknota i radość w mistrzowski sposób zostały oddane przez kompozytora. Doktorantka realizuje zapisy kompozytora takie jak: *un poco mosso, ritenuto, con passione ritenuto, con semplicità, lo stesso movimento, largamente* dzięki czemu narracja staje się ciekawa. Aria siostry Angelici *Senza mamma* ma charakter monologu. Kompozytor w mistrzowski sposób maluje psychiczny stan kobiety poprzez różnorodną agogikę. Pojęcia *lento grave, molto sostenuto, molto ritenuto, senza affrettando* i częste zmiany *ritenuto* i *a tempo* wskazują na duże przeżycia wewnątrz, które targają główną bohaterką. Doktorantka realizuje te zabiegi kompozytorskie, które ułatwiają jej osiągnięcie dramatycznego charakter arii. Trochę w opozycji do arii poprzednich staje aria Lauretty z opery komicznej *Gianni Schicchi*, która jest stosunkowo prosta pod względem formy. Melodia jest bardzo płynna i nie ma tak wiele oznaczeń zmian tempa jak we wcześniejszych ariach. Śpiewaczka prowadzi linię wokalną *legato* i lirycznie, bez większego dramatyzmu, pamiętając o tym, że Lauretta jest młodą, niewinną dziewczyną. Ostatnią arią jest aria Liu z III aktu op. *Turandot*. Dramatyczna wypowiedź młodej bohaterki, która popełnia samobójstwo wobec bezduszości Turandot. I w tej arii liczne oznaczenia dynamiczne i agogiczne umożliwiają śpiewaczce w pełni wyrazić nastroj i dramaturgię wydarzeń.

W zaprezentowanych ariach dobrze komponują się w warstwie brzmieniowej głos solistki i gra pianistki. Artystka posiada głos sopranowy, który jest wyrównany w skali i dobrze brzmi w wykonywanych ariach – kompozycjach Giacomo Pucciniego. Doktorantka, śpiewając w języku włoskim, podaje tekst ze zrozumieniem. Dzieło artystyczne, jakim są arie skomponowane przez jednego z najwybitniejszych włoskich kompozytorów, napisane zostały w wygodnej tessiturze, co dla dobrze ukształtowanego w technice wokalne śpiewaka, stwarza możliwości popisu wokálnego. Artystka, która dobrze opanował technikę prawidłowego *appoggio*, w wykonywanych przez siebie ariach prezentuje długie frazy oddechowe. Drobnym mankamentem są czasami zbyt płasko brzmiące wyższe dźwięki. Doktorantka swoją interpretacją udowadnia, że ta genialna muzyka służy do wyrażania ważnych uczuć dla każdego człowieka, takich jak miłość i zachwyty czy tęsknota i ból. Artyści nastrojowo prowadzą dialog muzyczny. Pianistka Monika Polaczek-Przestrzelska gra nie tylko bardzo dobrze technicznie, ale także w sposób mistrzowski realizuje dynamikę i bogatą agogikę zapisaną przez kompozytora.

Natomiast wokalistka, wykorzystuje dojrzałość muzyczną w swojej indywidualnej interpretacji tekstu i muzyki.

Do zarejestrowanego na płycie CD dzieła artystycznego doktorantka dołącza pracę pisemną, będącą w zamyśle teoretycznym jego opisem. Dzieło to stanowi 9 arii sopranowych z różnych oper kompozycji Giacomo Pucciniego. Wraz z doktorantką występuje pianistka Monika Polaczek -Przestrzelska. Praca zbudowana jest poprawnie pod względem metodologicznym. Składa się z wprowadzenia, czterech logicznie następujących po sobie rozdziałów, konkluzji, bibliografii i podsumowania.

We wprowadzeniu doktorantka zaznacza, iż opis dzieła rozpoczyna od przybliżenia kontekstu historycznego, w którym narodziła się opera werystycka. Przedstawia w skrócie historię muzyki romantycznej i rozwój włoskiej opery romantycznej w regionie około-włoskim. Następnie skupia się na powstaniu i rozwoju weryzmu w operze, ukazując relację między operą werystycką a romantyczną w zakresie ich następowania i związanych z tym przemian. Bada werystyckie cechy oper Pucciniego na tle twórczości ówczesnych kompozytorów. W ostatnim rozdziale wykorzystuje zdobytą wiedzę, aby przeanalizować nagrane arie i ich interpretacyjny wyraz przez pryzmat weryzmu.

W rozdziale I *Tło powstania opery werystyckiej* doktorantka przedstawia rozwój opery w okresie romantyzmu, zwracając uwagę na nowe potrzeby w sztuce, które doprowadzają do powstania nowego kierunku w operze włoskiej jakim jest weryzm.

Rozdział II *Powstanie i popularność weryzmu – Przedstawiciele kierunku i ogólna charakterystyka*, to rozdział, którym czytamy, iż włoska opera werystycka narodziła się pod wpływem dziedziny literackiej. Pionierskim dziełem włoskiej opery realistycznej stała się *Cavalleria rusticana* Pietro Mascagniego oraz *I Pagliacci* Ruggero Leoncavallo. Następnie doktorantka opisuje dalszy rozwój weryzmu przytaczając następne opery takie jak *Andrea Chenier* Umberto Giordano i *Adriana Lecouvreur* Francesco Cilei.

Rozdział III *Weryzm Pucciniego* to charakterystyka oper Pucciniego na tle innych oper werystyckich. Autorka zwraca uwagę także na elementy weryzmu w niewerystyckich operach Pucciniego, przytaczając *Siostrę Angelicę*, komiczną operę *Gianni Schicchi* oraz *Turandot*.

Rozdział IV *Śpiew w oparciu o werystycką perspektywę* to najważniejszy rozdział opisu dzieła. Doktorantka dokonuje w nim analizy wykonywanych arii operowych Pucciniego pod kątem obecności elementów stylistyki werystyckiej.

Pracę zamyka krótkie podsumowanie, w którym autorka zauważa, że opera werystycka ma swoje cechy charakterystyczne. Dziedziczone są one z tradycji włoskiej,

jak i zapożyczone z zagranicznych źródeł, a jednym z najważniejszych kompozytorów tego gatunku jest właśnie Giacomo Puccini, który posiada bardziej złożony styl niż inni kompozytorzy.

Uważam, że praca jest wartościowa i posiada walor poznawczy i edukacyjny. Doktorantka używa właściwej terminologii. Przypisy zostały wykonane prawidłowo, a cytowana literatura została dobrze ujęta. To wszystko sprawia, że praca spełnia standardy pod względem edytorskim i jest wartościowym przedsięwzięciem naukowym. Całość pracy jest dowodem wiedzy i doświadczenia doktorantki.

KONKLUZJA

Praca doktorska Pani mgr Ai Lijiayi stanowi ciekawe ujęcie tematu. Autorka, swoją analizą arii włoskich, skomponowanych przez Giacomo Pucciniego, pomogła spojrzeć szerzej na rozwiązanie pewnych problemów wykonawczych i interpretacyjnych w nich zawartych. Ukazała także, że weryzm jest przemianą opery włoskiej u schyłku romantyzmu, a werystyczny styl kompozytorski Pucciniego i występujące w nim wszystkie ważne elementy budujące nastrój w dziele, jak dynamika i bogate oznaczenia artykulacyjne, znacząco wpływają na ostateczny klimat każdej zaprezentowanej przez wokalistkę arii. Swoją autorską interpretacją ukazała ich różnorodność i zawilść wykonawczą. Dowiodła, że indywidualność artystyczna daje możliwość każdemu artyście do zinterpretowania znanych arii operowych według własnych możliwości odczuwania miłości czy bólu. Dlatego też praca ta wnosi znaczący wkład w rozwój zarówno dyscypliny artystycznej, jak i całej dziedziny sztuk muzycznych. W sposób wyczerpujący rozwiązuje przedstawioną problematykę.

Wobec powyższego stwierdzam, że Pani Ai Lijiayi mgr rozwiązała założone zagadnienie artystyczne i spełniła tym samym wymagania Ustawy.

Stawiam wniosek o jej przyjęcie

prof. dr hab. Małgorzata Grela

